

VI. СЕДНИЦА
ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ
СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

држана 7. новембра 1921. године у Београду.

Председавао Председник **Миша Трифуновић**.
 Заменик секретара др. **Павле Чубровић**.

(Почетак у 6 часова и 30 минута.)

Председник **Миша Трифуновић**: Отварам VI. састанак Законодавног Одбора. Молим, да чујете записник прошлог састанка.

Заменик Секретара др. **Павле Чубровић** чита записник V. седнице Законодавног Одбора.

Председник **Миша Трифуновић**: Има ли примедбе на протокол, господо? (Нема.) Протокол је примљен. Изволите чути молбе.

Заменик секретара др. **Павле Чубровић** чита молбе:

а) Трговачко-обртничке коморе из Загреба, која моли, да се одгоди решење о осмочасовном радном времену (упућено III. Одсеку);

б) Савеза приватних наменстеника из Загреба, који моли, да се уредба о осигурању радника изведе што правилније (упућено III. Одсеку).

Председник **Миша Трифуновић**: Изволите чути извештаје, који су дошли одбору из појединих Одсека.

Заменик секретара др. **Павле Чубровић** чита све извештаје одсека:

а) III. Одсека, који подноси извештај о враћеном члану 6. уредбе о епидемијским лекарима списка број 7, уредба Министарства Народног Здравља;

б) III. Одсека, који подноси извештај о дефинитивно редигованим уредбама Министарства Народног Здравља.

Председник **Миша Трифуновић**: Пре него што пређемо на дневни ред има реч господин Дулибић.

Др. **Анте Дулибић**: Господо, према разним вестима изгледа, да је Министарство или предало или капи предати демисију.

По парламентарним обичајима у таквоме случају Одбор не може да ради, јер би се изложило, да обави радње, које би могле бити узалудне.

Из тога разлога, ја сам слободан унитати господина Председника: је ли истина, да је Министарство предало демисију и да се налази у стању демисије? А у случају ако се то није догодило, или ако се то догоди скоро, пошто се Министарство налази у кризи, да ли господин Председник капи поступити по парламентарним обичајима и поради, да буду седнице Законодавног Одбора одложене до решења кризе?

Председник **Миша Трифуновић**: Господине посланиче, могу вам само одговорити толико, да ја не знам ништа о демисији кабинета. Нисам никакав извештај о том добио. Ако бих добио какав извештај, онда бих се морао договорити, да видим хоћемо ли држати седнице или не. Морао бих се

договорити са Председником Скупштине, да видим како је по Уставу у том питању.

Господо, дозволите, пре него што пређемо на дневни ред, да решимо једно питање, а то је ово: Законодавни Одбор доноси често укидање појединих решења Министарскога Савета или појединих уредаба. Потребно је и Председништво да зна, јер оно не може без нашега овлашћења, у каквој форми да донесемо то укидање. Ево на пример овде је једно питање, које се тиче укидања извесних уредаба Министарства Унутрашњих Дела. Хоћемо ли то учинити у форми закона, или на какав други начин? Молим, да се отвори о том једна дискусија, да бих се знао управљати.

Има реч господин Анђелић.

Павле Анђелић: Ја мислим, да су све уредбе, које су се затекле 28. јуна 1921. године, кад је проглашаван Устав, проглашене законом. Сада, ако законодавни Одбор нађе, да те уредбе треба укинути или ако их укида својом одлуком, онда та одлука мора бити закон, јер се само законом закон укинути може.

Председник **Миша Трифуновић**: Дакле господин Анђелић мисли, да уредбе треба у форми закона укинути.

Има реч господин др. Поповић.

Др. **Светислав Поповић**: Ја се потпуно слажем са господином Анђелићем у погледу оних ствари, које су законскога значаја. Међутим има таквих уредаба, које нису законскога значаја и због тога нису ни постале закон, јер члан 130. Устава вели, да привремене закони, уредбе, правилници и решења Министарскога Савета и друга акта и одлуке, с одређеним роком трајања, законског значаја, издани у времену од 1. децембра 1918. године до дана проглашења овога Устава, важе и даље као закон, док се не измене или укину. Ако је једна ствар законског значаја, онда је она Уставом узаконена и разуме се, она се не може на други начин ставити ван снаге него оним путем, којим се ставља закон, а то је новим законом. Ако постоји решење Министарског Савета, које није законског значаја — да се на пример учине извесни издаци, то је једно решење, које није закон него административни акт — за то није нужно да донесемо један закон. То се специјално ради о трима решењима Министарског Савета, којима се одређује и давање неке помоћи за крајеве, који су страдали ратом и ми смо решили, да су та решења већ извршена и да губе своје значење. Ја мислим, да би било погрешно, ако бисмо ми законом та решења укинули. Доста је да се та решења саопште Влади. Код ствари, које су законског карактера где је на пример донесен и какав правилник или уредба, један правни пропис, који би вредно и данас, ако хоћемо да он изгуби своју важност, онда нема другог начина него да се томе даде законска форма. Ја мислим, да би

било добро да чујемо специјално мишљење господина Министра Правде, који би имао да обнародује те законе и мислим, да би могли тек након тога донети неку одлуку.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Анђелић.

Павле Анђелић: Ја се не слажем са господином Поповићем у томе што он каже, да решења Министарског Савета нису закон. (Др. Светислав Поповић: Ја сам казао, ако нису закон.) Чим је новац издат из државне касе на основу тога решења, то је већ закон. (Др. Светислав Поповић: То је један административни акт.) Пошто буџета није било и пошто та решења замењују и допуњују буџет, то је законског значаја и мора се поштувати с тиме као са законом.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин др. Поповић.

Др. Светислав Поповић: Имамо две врсте закона: закон је оно, што изриче неки правни пропис, она изјава воље, којом се поставља норма; и кад се једном уредбом или решењем Министарског Савета издаје једна норма, која обавезује свакога грађанина, један правилник, по којем имају власти да поступају, то је онда закон у формалном смислу. Међутим имамо и формалних закона. Имамо извесних одредаба, којима се за један конкретни случај нешто извршује, на пример да се потроши извесна свота из државне касе. Тај акт државне власти, којим се одређује да се извесна сума новца потроши из државне касе по материјалној садржини, није закон, него може бити по форми закон то јест ако се за њихову ваљаност тражи привола законодавних фактора, онда то постаје законом у формалном смислу речи. И разуме се само по себи, да од онога момента, од како је ступио Устав на снагу, треба за свако издавање новца из државне благајне законско овлашћење. И кад би влада данас решила, да изда 12 или 12½ милијуна, не знам колико држава у имератне помоћи даје овоме или ономе округу, да би за то био потребан закон. У то доба, кад су учињени ови издаци, није постојао овај Устав. Постојало је једно уставно-неуставно стање, како је казао господин Љуба Јовановић, као неки уставни прописи да су постојали, али никак Устава нисмо имали. И пошто су административна акта ова три случаја, о којима сада радимо, а нема уставних прописа, да је за њих потребан пристапак законодавних фактора, то за ова три случаја није потребан закон у формалном смислу речи. Ти су издаци учињени као ваљани и без закона. Влада, која не би учинила потребне издатке у оном случају, огрешила би се о своју дужност према земљи, јер је била дужна да води рачуна о потребама, и због тога, што нема уставног овлашћења, није могла да пропусти да изврши своју дужност. Међутим, влада је поднела и све те ствари финансијско-административне природе Законодавном Одбору на решење. Али тиме што су те ствари поднете, оне нису престале бити административног карактера. И због тога држим, да нема смисла да ми та решења Министарства сада укидамо новим законима и на послетку питам се чему служи овај закон. Не служи закон због тога да се цуне »Службене Новине«, или да се пуни »Зборник закона и наредба«, него ваљда служи некој сврси. И ја питам, којој би сврси служио закон, ако се укину ова три решења? Апсолутно

никаквој сврси. На основу тих решења учињени су неки издаци, ти се издаци више не могу поновити, и мислим, да је сасвим логично, да ми пошто смо констатовали да су та решења извршена, она су постала безпредметна и стављена изван снаге, па је сувишно, да их укидамо сада новим законима. И не знам онда ко би имао да се држи тога закона. Закони се доносе не за то, да се назову законима него да одговарају некој потреби.

Др. Момчило Нинчић: И ја се слажем с тим, да о овим решењима, која се предлажу, може бити спора. Има их две врсте. Друго је сасвим укидање једне уредбе, која постоји и која важи и чија важност тече и даље, а други је случај кад је у питању једна уредба, која је већ укицута или по томе што јој је дат један одређени рок, или што је по својој садржини имала извесно време да траје па да престане. Самим тим што је урађен један чин, што је новац потрошен, ова је уредба свршила своје. Шта Устав каже? Устав каже у члану 130. да ми имамо да прегледамо која решења остају и даље у важности, а која се укидају и која има да се мењају. Под коју би категорију од ове две категорије дошла ова наша уредба о укидању, која нема више никакве важности. Ми не можемо учинити да важе, нити их мењати, нити их ми можемо укидати, јер оне не постоје. Према томе ово је једна засебна категорија и ако има једна уредба, која и даље траје па се решимо да је укинемо, онда имамо да је укинемо у законској форми онако исто, као што смо се решили да је променимо. Али, господо, код оних уредаба, које су престале да важе, може се извршити ревизија само тога ради, да се види шта је Влада у прошлости радила. То се хтело у члану 130. Устава, јер он неправилно разлику између уредаба, које су важиле и оних, које и даље важе. Хтело се да Законодавни Одбор има пред собом све уредбе законског значаја. И пошто се овај члан ограничава на извесне законске поступке, то је сасвим природно, да ми извршујемо само оне уредбе, које и даље важе, а у погледу оних уредаба, које су престале важити, ми имамо само то да примимо к знању, па ако налазимо, да су оне биле рђаве, да повучемо Министре на одговорност у Народној Скупштини. То и ништа друго ми не можемо да учинимо. Ми, господо, не можемо сада укидати уредбе, ни текст, ни дух његов, кад оне у ствари и не важе.

Према томе, ја сматрам, да у погледу уредаба, које су престале важити, ми немамо шта друго да радимо него да примимо к знању тај факат, да су престале важити.

Др. Павле Чубровић: Овде има да се уоче две ствари. У члану 130. Устава говори се о уредабама, решењима и одлукама законскога значаја и за њих се каже, да се могу укинути као закони. Међу овим уредабама, које смо ми добили, има их и таквих, које су законског значаја, а има их и таквих, које тај значај немају, и о свима њима ми имамо сада да донесемо своју одлуку, да ли оне имају законски значај или не. По ономе пасусу у Уставу, да оне већ и сад важе као закон, оне су већ а priori проглашене законом. По мом мишљењу у овоме случају, кад су оне поднете Одбору, ми стојимо пред једним проблемом: да ако би неку одлуку поништили, а не би то законом регулисали, онда не би урадили као што треба. Зато ја сматрам, да ове уредбе треба третирати

као закон, зато што им је Устав дао законски значај.

Председник Миша Трифуновић: Да резимирамо. Ја сам разумео господина Нинчића тако, да све уредбе и сва акта, која имају законског значаја и сада важе, морају се укинути само у форми закона. Ствари, чији је рок истекао, па било то решења било то уредбе, господин Нинчић мисли, да ми имамо да примимо к знању.

Има реч госп. Министар за Конституанту.

Министар за Конституанту Марко Трифковић: Господо, ја сам дошао овде да браним закон о централној управи, као што ми је казао господин Председник, а сада видим једну другу ствар на дневном реду. (Др. **Љуба Поповић:** То је пре дневног реда, то је питање Председништву.)

Председник Миша Трифуновић: Ово је пре дневног реда.

Министар за Конституанту Марко Трифковић: Ја овде могу да кажем овако, како сам дошао свеж, да се ја слажем у свему са господином Поповићем, господином Нинчићем и господином Мишом Трифуновићем. За мене овде изгледа ствар прилично чиста. Све ове уредбе, које је устав окарактерисао и сви ови акти носе карактер закона и они се друкчије не могу укинути него путем закона. Оне пак уредбе, акта, решења Министарског Савета, која немају тај карактер, она се онда не могу ни укидати законом. Ја ћу да признам, да овај члан може бити није довољно јасан. Ја знам и још кад је овај члан грађен и овај део Устава кад је грађен, да су многа господа тражила, да се детаљно поброје све уредбе, сва решења, сви акти и тако даље, те да Уставотворној Скупштини буде јасно, на шта се све то односи. Господа, која су била у Уставотворном Одбору, сетиће се, да је дато објашњење, да се то не чини за то, што се то не може учинити. Тих је аката толико много било, а било је случајева, да ни поједине канцеларије нису биле у стању да то све тачно поброје, и онда смо ми били приморани да овако генерално кажемо. Зато што је то тако генерално казано, зато мора сада да се прибегне тумачењу, зато може да изгледа, да је то нејасно.

Као што рекох, господин Нинчић, господин Поповић и господин Трифуновић схватили су ствар сасвим добро и ја мислим, да Законодавни Одбор не би погрешно, ако би ово њихово схватање примио као своје.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Павле Анђелић.

Павле Анђелић: Ми се слажемо сви, да сва сна акта, све оне уредбе, које су законског значаја, треба да се законом укину и баш та решења и ако је њихова радња прошла, она су законског значаја самим тим, што су по Уставу поднета у законом року Законодавном Одбору на решење и што су у званичном службеном листу публиковане као законског значаја важеће уредбе. (Др. **Славко Шећеров:** То није меродавно.) Тим самим, што су публиковане и поднете као акта законског значаја, оне су де факто закони и самг се могу укинути законом односно могу се избрисати одавде законом а не простим примањем к знању.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Анте Дулибић.

Др. Анте Дулибић: Ја мислим, да се не могу делити уредбе у две категорије, на уредбе које

имају законски значај и које немају, и према томе их оснажавати или не оснажавати законом или простом резолуцијом. Ја мислим, да је то ствар, која се мора случајем решити, а мора се видети који је разлог водио Законодавни Одбор, што није оснажио дотичну уредбу. Ми смо наишли на много таквих уредаба, које морају да важе и даље. Исто тако Законодавни Одбор, кад је оснажавао ове уредбе, изјавио је, да су те уредбе интерне административне нарави, интерни административни акти. Има једна уредба гледе инвалида, гледе прегледања и гледе начина, како ће лекари поступати у томе и у томе случају, и Законодавни Одбор ће изјавити да то није закон, да је то интерна ствар. Између тих уредаба имамо једну, која је прост плакат. Ми смо у Одсеку изјавили, да је то једна проста интерна ствар, питање спровођења уредбе. Ја мислим, да се мора о сваком становитом случају решити, имамо ли ми збиља посла са законом, па онда ценити где се могу законом обескренити или обеснажити. Или је у опште та уредба једна ствар, једна уредба, која у опште не спада пред Законодавни Одбор, није закон него интерни акт, али онда не можемо ван снаге ставити такву уредбу, јер ће и даље важити али као интерна ствар. Погрешка је била у томе, што је влада поднела много уредаба, које није требала да поднесе. Не слажем се са мишљењем, да једна уредба постаје закон зато што је донета.

Др. Славко Шећеров: Господо, ја бих желео да констатујем, да нису све уредбе и сва решења, која се налазе у списку, законског значаја. Ми смо до сада у секцији доносили одлуке, да се многа решења врате министарствима зато, што нису законског значаја и према томе, по свима тим уредбама нећемо доносити никакво решење, нити ћемо их прогласивати законима. Оно је врло важна ствар што је господин Нинчић споменуо. Постоји много решења и уредаба, које су после накнадним решењима и уредбама, стављене изван снаге. Према томе, не важе и због тога се не могу уврстити ни у једну од две три категорије; не могу се ни оснажити, не могу се ни укинути, јер су већ укинуте, а не могу се ни мењати. Најбоље је за те уредбе или решења, као што је и уговор трговински и многе уредбе Министарства Финансија у погледу царина, донети одлуку, да су престале да важе. Законодавни Одбор има да достави дотичним министрима то решење; оно не треба, да се објави као закон. Али ако уредба и закон заоста важи и има и сада законски значај, онда се њихово укидање може само да реализује тиме, што ће се објавити други закон. Има према томе у главном пет категорија: 1. уредбе и решења, која су погрешно уврштена у списак; 2. уредбе, које су стављене ван снаге и укинуте познијим решењима; и на 3., 4. и 5. уредбе, које се могу или оснажити или мењати или укинути. У коју категорију спада које решење или уредба, може се решити само у конкретним случајевима. Слажем се са господином Дулибићем, да треба увести праксу, да председништво од случаја до случаја увек пита Законодавни Одбор за мишљење, у коју категорију спада решење и уредба.

Др. Момчило Нинчић: Код решења, која нису законског значаја, Законодавни Одбор и ми немамо никакво право ни да одобримо ни да укинемо. Питање може бити само о решењима.

која су законског значаја. Једино може бити питање, да ли решење има законског значаја или не. Законодавни Одбор има да расправи, да ли има законског значаја или нема. Чим се констатује, да нема законског значаја, наша је надлежност завршена. Али је питање, како сам схватио господина председника, уопште шта ћемо да радимо код уредаба, које имаду законског значаја, које су престале да важе или треба да престану да важе нашом одлуком. Дискусија треба да се постави на то питање. Ствар је чиста. Не треба да се води дискусија, је ли уредба законског значаја или није законског значаја, не треба да се понавља оно, што не треба друкчије да буде. Према томе, ми смо у финансијској секцији, у погледу уредаба и Министарских решења, која су престала важити, а имала су законски значај и тичала се само једнога момента — можда су чак умрли људи у чију корист су та решења и уредбе донете — били мишљења, да ту ми немамо никаква посла, ми имамо само да констатујемо, да је та уредба, односно министарско решење престало да важи и чим то констатујемо, наш посао је завршен.

Председник Миша Трифуновић: Дакле, господо, ми се сви слажемо у томе за уредбе које имају законског значаја и важе, ако их укидамо морамо их укинути у форми закона. Други случај ако су уредбе престале да важе, ми то само примамо к знању, ми то само констатујемо и у томе се сви слажемо а и господин Министар се слаже и онда смо то питање свршили. Има реч господин Московљевић.

Милош Московљевић: И ја и господа чланови Законодавног Одбора очекивали смо најбоље објашњење господина Министра за Изједначење Закона. Ја констатујем, да господин Министар није био јасан. Ја ћу навести трећи случај, који није јасан. Какав ћемо поступак да узмемо, на пример ствар се тиче једне уредбе, која у ствари није законског значаја, као што има уредаба што су на основу члана 130. Устава поднете и штампане у »Службеним Новинама«, а за које каже господин Анђелић да су законског значаја. То није довољан доказ, то није довољно мерило, јер ми живимо у времену, кад је Влада изгубила осећања законитости. (Министар **Макро Трифковић:** Није се могло констатовати, сувише опширно тумачите!) То се могло констатовати за многе уредбе при раду у секцијама.

Као што рекох, тиче се ствар уредаба, које у ствари нису законског значаја, него административне природе. У разним секцијама долазиле су такве уредбе, оне су важиле до сада као закон. Каква процедура да се узме за те уредбе, како да се са њима поступа: да ли да се врати Министарству, јер оне нису закон, или да се сматрају као закон. Ја то питање покрећем, да би се тачно знало, како ће се поступати. Влада је сматрала да су закони и као законе их је поднела, а међутим оне у ствари нису закон.

Председник Миша Трифуновић: За такав случај мени се чини нисам сигуран да могу тачно рећи, али држим, кад је једна уредба поднета од стране једнога Министра рачунајућ да је у форми закона, да има снагу закона по члану 130. Устава а Законодавни Одбор налази да нема законску снагу, за тај специјални случај можемо дискутовати. Ово што смо казали за две категорије уре-

даба, ту се сви слажемо. Најпослије можемо чути господина Министра. Ако Влада каже за једну уредбу да је закон а Законодавни Одбор не признаје да је закон, онда је ту потребно једино тумачење Законодавног Одбора.

Љуба Јовановић: Ја мислим, да је најбоље да усвојимо гледиште господина Дулибића. Ово није, бар није великим делом, питање теорије него питање поступка и према томе шта ми имамо да захтевамо од господина Министра да каже своје мишљење. Ми смо решили, да ће облик нашим одлукама давати секције и ако се слажемо са обликом, онда ће бити ствар свршена. Према томе ми ћемо поступити, како каже господин Дулибић: треба ценити сваки специјални случај. Господин Шећеров набројао је пет категорија, а ја мислим, да их има више и могло би се о томе говорити, кад узмемо списак уредаба свију Министарстава, која имамо пред собом. Ја вас молим, да сада ми никакву формалну одлуку не доносимо и да не тражимо мишљење господина Министра него у кругу и правцу, у коме се дискусија кретала, да ми, господо, поступимо онако како смо казали. Кад секција нама донесе стилизовану одлуку, ми ћемо је усвојити, ако се слажемо, а ако не слажемо, ми ћемо је вратити.

Председник Миша Трифуновић: Мени се чини, господо, да би само ово могло бити, као што мало пре рече господин Љуба Јовановић: Да бисмо олакшали администрацију Председништву, уредбе које имају законски значај, а морамо их укинути, да их укинемо у форми закона, а за остало можемо решавати специјално. Остале ћемо износити пред пленум.

Прелазимо на дневни ред. Молим господина известиоца, да прочита извештај II. Одсека. Дошли смо до 4. тачке о извештају Министарства Унутрашњих Дела: Уредба о избору општинских заступништва у Словенији од 15. маја 1920. године »Службене Новине« Број 123/20 са изменама и допунама од 17. фебруара 1921. године »Службене Новине« Број 43/21. (списак број 81 и 82.)

Дошли смо дакле до 4. тачке. Молим господина известиоца, да прочита и да почнемо рад.

Извештај др. **Грегор Жерјав:** На реду је ревизија наредбе државне владе за Словенију од 16. децембра 1919. године »Урадни Лист« 588 (Број списка 71.)

Павле Анђелић: То је свршено.

Председник Миша Трифуновић: На реду је уредба о избору општинског заступништва у Словенији од 15. маја 1920. године »Службене Новине« 123/20. са изменом и допунама од 17. фебруара 1921. године (Списак број 81, 82.)

Има реч господин извештај.

Извештај др. **Грегор Жерјав:** Пре свега је Одсек решио, да треба ове две уредбе ујединити у једну уредбу — за право закон. Осим тога Одсек је био мишљења, да је овај изборни ред у главноме за сада добро примљен и да може остати докле не буде derogиран од државног општинског закона, који треба што пре израдити, док се не донесе за целу државу заједнички принцип нарочито о изборном праву. Одсек је био мишљења, да треба сва начелна разна питања одгодити. На пример, један наш колега г. Корун је ставио предлог, да се у начелу да право гласа и за жене у Словенији. Овај предлог је био одбачен из разлога, да се ово питање решава тек онда, кад ће се у

Скупштини решавати изборни ред за општине у целој држави. Услед тога одсек није могао решити да предложи измене § 1., а осим тога одсек, колико морам да кажем: пре генералне дебате за право ставља само формалан предлог за измене. Само је, господо, једна велика измена, о њој треба да се разговарамо у генералној дебати. Та измена се тиче § 37. и 38. досадашњег изборног реда; тиче се предлога, да се у већим градовима, градовима преко 10.000 становника донесе други начин рачунања у погледу поделе мандата, предлаже се једна пропорционална измена, како је пре важила.

Пракса је показала, да су у мањим општинама, на темељу пропорца, дошле у општински одбор све могуће партије; а где има више странчарске борбе него тамо, где се решавају питања нарочите и веће важности? У градовима дошло је, господо, до такве ситуације, која је по моме мишљењу неиздржива. Ви ћете то кад дође на ред критизирати, а ми ћемо вам одговорати. Услед тога је одсек мишљења; да треба овим градовима и у којима влада једна стална криза омогућити да добију редовну општинску управу.

Пали су приговори нарочито за Љубљану, за Марибор, Птуј, да ниједна партија у тим градовима није добила већину. У Љубљани демократска партија има релативну већину, а у Птују има демократска странка такођер релативну већину. (Др. Шимрак и Барић, нешто протестују.) Ја, веома жалим, што партија којој припадају г. Шимрак и г. Барић немају релативне већине, и изгледа да је неће ни добити. Дакле, у свима овим општинским одборима и ако ствари не иду добро, пошто се мора већина за поједину одлуку да ствара од случаја до случаја, јер се странке не могу сложити, стање је више ненормално и странке се не могу да сложе на један програм, који би омогућио консолидацију економских прилика ових градова. Ми видимо, да су србијанског законодавца те исте прилике напале, да је већ он давно дошао до тога закључка за веће градове, па да је у своме члану 54. дао за веће градове нарочиту могућност у томе погледу, да је дао странци, која постигне релативну већину, две трећине мандата. Одсек је у томе погледу донео једну малу измену, где није примљен сасвим принцип, који је изложен у србијанском изборном реду, него је сматрао да је праведније, ако се задовољи са релативном већином тако, да она странка, која добије релативну већину даде половину мандата, а друга половина да се подели по пропорцији, која важи у другим општинама. Тиме се, господо, искључује то, да би партије, које су случајно добиле релативну већину, која није доста велика, добиле и примиле превелико заступништво, а да буду сштећене партије остале, ми смо ставили да и оне добијају мандате према пропорцији, која важи и за друге општине.

Друге измене, које ћу у специјалној дебати изнети, малене су и тичу се пре свега рокова. Видело се у пракси, да су рокови за разне притужбе и рекламације прекратки и ради тога је одсек мишљења, да би било zgodно да ове рокове у неколико продужки. Осим тога у пракси се показало, да је у општинама са мање од 500 становника било немогуће правити две листе за десет одборника и за десет заменика. Дакле, два пута по двадесет тако, да је у тим крајевима била по који пут изиграна пропорција, јер није било довољно

бирача, који би могли те листе да саставе. Ради тога Одсек је мишљења, да би требало са овим малим изменама омогућити пропорц тиме, да се смањи број одборника, а нарочито број заменика. Код већих општина остало је, наравно, код старог броја. Даље и, пр. било је потребно број одборника, који је до сада био паран, изменити у непаран. Има пуно општина где две странке имају једнак број одборника и онда долази до фаталних неприлика код питања: ко ће имати председника општине. Обично је долазило до жребања. Ако председник гласа, онда обе странке имају једнак број гласова, а ако се он уздржи од гласања, онда опозиција има један глас више. Ради тога је Одсек мишљења, да број одборника, који је сада паран, треба променити у непаран, чиме ће се повећати број одборника за један.

Ја молим г. председника, да отвори генералну дебату, па ћу накнадно образложити ове формалне измене; које по мишљењу Одсека треба учинити.

Председник **Миша Трифуновић**: Господо, поводом ових уредаба, које се тичу Словеније, отвара се генерална дебата.

Има реч г. Дрофеник.

Јосип Дрофеник: Довољујем си поведати при генералној дебати о тем предлогу следече:

Стојим на сталинчу понољнега државнега единства. Зато захтевам туди енотен обичински закон за цело државо. Од владе морамо захтевати да в долоченем року предложи предлог о енотном обичинском закону за всо државо. Мислим, да в теку пол лета лахко скупштинна донесе енотен обичински закон за цело државо. Сај имајо обичински застопи в Словенији исто економско налого каког и, пр. в Далмацији али в Србији. Чему имамо тореј различне обичинске реде за всако покрајино ни за странкарско изигравање!

Даље сем мњења, да се мора принцип вољидне правиче изиременити. В устави је лепо речено, да нај има правиче само тисти, ки има должности. Предстојечи обичински ред је — опростите ми то припомбо — неправичен, зато кер в обцини одлочајо људје, ки нимајо в обцини никаких обвезности ни никакега интереса на добрем обичинском господарству. Тако и, пр. нимајо људје, ки придејо в обцине само миногреде кот служитељи, зачасни делавци итд., правега интереса на обцини. (Уговори др. Шимрака, др. Госарја ии других.) Кер имајо ти људје вољидно правичо, приде лахко марсикака обцина, в неодговорне роке. Зато просим, да се подаљша тисти рок бивања в обцини, катери даје вољидно правичо. (Др. Шимрак иронично: »На 40 година!«) З Вами не бом полемизирал. Предлагам, да се та рок подаљша на две лети. Србски обичински ред има тозадевно уместне делоче. В Србији неморе бити председник обичине, кдор не плача најмањ 30 динарјев директнега давка; за »кмета« (обичинскога одборника) море бити вољен само, кдор плача најмањ 15 дни. директнега давка. То је оправичено. Ле исти чути одговорност за дело в обцини, кдор обцино финансиелно подшира ии стадино бива в обцини.

В принцип, стојимо туди ми на принцип, строгега пропорца каког за кметске тако за местне обцине. Зато не признавамо никаких привилегијев за места.

Председник **Миша Трифуновић**: Реч има господин др. Госар.

Др. Андреј Госар: Мислим, да бом имед ше при подробни дебати прилико, иоворити о извајањих господа порочеваца. Зато хочем седај припомнити само некај ствари в сплешнем.

Община ин управно живљење в общини је по мојем мњењу темељ ин подлага vsаке демократије. Главна напакa в модернем тако званем демократском живљењу је та, да се причине демократизем од згорај: при држави ин да се полагама шири од државе навздол до общине. Зато па видимо, да доживља в всем свету та тако именовани демократизем повсод кризе ин тешкоче. Ако хочемо, да придемо кдај в држави до правега демократизма, морамо демократични принцип увељавити предвсем в общини. Баш зато морам в целоти опорекати извајањем предговорника господа Дрофеника ин застопати мишљење, да се мора дати за общинске воливе волилна правица не само всем мошким без разлике преможења, ампак туди женскам. Та предлог је бил стављен же в секцији, па је бил одклоњен в мотивацију, о котери бом имед прилико говорити в специални дебати. Наглашам ше енкрат сталишче, да је демократизем в общини подлага праве демократије в држави ин да морајо тореј имети в общини волилно правицо не само мошким без разлике преможења, ампак туди женске. Веч о тем бом говорил при подробни дебати о § 1.

Председник Миша Трифуновић: Господо, пошто се нико више не јавља за реч, ја ћу ставити на гласање. Прима ли начелно Одбор ове уредбе са оваковим изменама ин допунама? (Прима. — Не прима.) Ко је за то, да се прими, нека изволи седети, а ко је против, нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да су уредбе примљене. Што се тиче специјалне дебате, господо, ви видите да је Одсек сам израдно све ове поједине измене, које је он у одсеку чинио ин направно је засебан пројекат, којим је олактао рад у законодавном Одбору. Тај пројекат има равно 60 чланова. Према Пословнику јај питама Одбор, има ли ко од г. г. чланова каквих примедба да чини код појединих чланова. Реч има господин Госар.

Др. Андреј Госар: К § 1. морам припомнити толе. В порочилу се гласи: »Посланец др. Корун је ставил предлог, да се да волилна правица туди женскам в Словенији. Предлог је бил одклоњен, кер се то впрашање не море решити само за ено покрајино«.

Тода, господје, ми имамо цел закон, ки веља само за ено покрајино. Туди в уставу не стоји никјер, да би се морала женска волилна правица дати само за цело државо али па никјер. Та аргументација је в целини пополнима неутемељена. Устава говори пач о тем, да бо о женски волилни правици за народно скупичино одлучил посебан закон, тода о женски волилни правици за общине, за среске ин областне скупичине ин в уставу нити беседице. Там стоји само, да се бодо те управне области организирали по волилнем принципу.

Предлагам тореј, да се беседило § 1. изпремени в толико, да не бодо имали волилно правицо само мошке особе, ампак все особе, ки имајо там долочене погоје.

Мислим, да ми тега ни треба на долго ни широко утемељевати. Сај се је о тем говорило же в уставнем одсеку ин седај в секцији. Понављам само, кар сем рекел же попреј, да је демократија в общини темељ vsаке демократије.

Председник Миша Трифуновић: Реч има господин Боновић.

Јован Боновић: Ја сам хтео само да неколико речи проговорим поводом члана 1. У овоме Извештају каже се, да је члан одбора др. Корун предложио за жене право гласа и да је тај предлог пропао због тога, што се то питање »не може решавати само за једну покрајину«. Господо, ја мбрам констатовати, да ово није тачно и да то не стоји.

Ми смо већ у једној покрајини дали женама право гласа. И то је право примила баш иста секција с тиме, да оне жене, које имају самосталне радње или 4 разреда средње школе или коју вишцу или стручну школу, имају право гласа. Ја ово констатујем само за то, да се види да је овај разлог речен у извештају материјално нетачан.

Жене, које су свршиле средњу школу или факултет у Словенији, свакако, не могу да буду гдушље него оне у Хрватској, које су постале квалификоване, и имају услове да могу гласати за општинску управу.

Када је једнима дато, треба дати и другим, и с тога треба одлучити, да се, ако не свима женама, даде бар онима, којима сте дали у Хрватској. Ја сам из тога разлога против оваког члана 1.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Жарко Миладиновић.

Др. Жарко Миладиновић: Господо, ја се не слажем ни с једним од господо предговорника. У Хрватској ин Славонији имају право гласа женске, које су свршиле школу и које имају свој самосталан обрт ин раде на трговини. Дознао сам касније, да је то било умесно и да је требало тако парцијелно доносити законе о женском праву гласа. У Уставу није одбијено то право женско, али је тамо речено, да ће се тај закон донети у Скупштину. Господо, ми хоћемо да изједначимо законе ин радимо на изједначењу закона, имамо чак и Министарство за Изједначење Закона. И ми сада да дајемо једној или другој покрајини женско право гласа, док у другим крајевима тога права нема, ја мислим, да то не би било умесно. Ако хоћемо да га дамо, онда га дајмо свима. Ако хоћемо дакле да дамо тај закон, ми ћемо га дати не само једном или другом крају, него ћемо га дати читавој држави. Тога закона нема у Далмацији, нема га ни у Босни ин у Херцеговини, нити га има у Србији. Не можемо га дакле уносити сад само у Хрватску ин Славонију, кад га нема у Далмацији, Босни ин Херцеговини, у Србији итд. Ја сам против тога парцијелног решавања тога питања, тога важног питања и ја налазим, да ми не можемо да решавамо да се и за Словенију донесе овакав закон, како се сада предлаже. Ја сам тога мишљења, да се то може решавати тек онда, када се донесе закон, по коме ће се решити то питање за читаву државу. С тога сам ја противан овоме предлогу господина предговорника, да се метне у овај члан: и да све жене имају право гласа, него да оставимо тако као што је сада, а кад дође закон о томе онда да се то питање решава.

Потпредседник др. Светислав Поповић: Реч има господин посланик Чубровић.

Др. Павле Чубровић: Ја мислим, господо, да је ово питање општег карактера. Општег карактера због тога што ми уопште не можемо да имамо

једно мерило за Словеначку, друго мерило за Хрватску и Славонију а треће мерило за остале крајеве. Моје је мишљење ово: да ми уопште у овоме питању имамо да одредимо начелно, да ли смо ми уопште за учествовање онога женскиња, које по своме образовању може у свима пословима друштвеног живота да се такмичи са човеком. Ја, право да Вам кажем, не бих био уопште мишљења да једна женска, која је свршила свега неколико разреда гимназија — а да не говорим о стручним школама, о универзитету итд. — да једна женска, која хоће да се бави јавним пословима а не располаже тако исто солидном интелигенцијом као човек, не бих био мишљења, велим, да једна таква женска буде удаљена од послова бар у општини. Ја мислим да би се тиме учинила једна грешка. Ја с пога стојим на гледишту да, ако се не може према нашим садашњим социјалним приликама дати опште право гласа, ипак се може у томе правцу заступати гледиште, да оно женскиње, које је прошло кроз школу и које врши јавне друштвене функције са довољно интелигенције као и човек, а које је у тим функцијама показало исте резултате као и човек, ја стојим на гледишту да се томе женскињу да исто право као и човеку, бар оно право, које му припада у општини ако не у држави. То је моје гледиште, и са овога гледишта ја сам зато не само да се то право да Словеначкој него и Србији и осталим крајевима наше земље, по истим принципима, ако се ти принципи могу применити.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин др. Славко Шећеров.

Др. **Славко Шећеров**: Господо, овде се ради о једној уредби, коју секција није створила него ју је секција само прегледала. Не ради се о закону, кога би се имао распростраити на целу земљу. Због тога је немогуће и незгодно би било делимично то питање решавати. Ако би хтели по Уставу по члану 135. да изједначимо право гласа за женскиње, ми за то имамо поступак, који није једнак свом, по коме радимо. Ми имамо пред собом једну уредбу, коју можемо изменити али овакве корекције и огромне измене не би се могле сада увести у уредбу. Ви господо, из опозиције увек сте противни неким великим изменама. (**Стјепан Барић**: То није истина. Ми смо увек били за прогрес.) Ви сте говорили о томе, како је Устав повређен и ви сте били противни, да се трговински уговор са Аустријом продужи па да је то била једна државна и народна потреба. Господо, и ви сте се ухватили за један пропис Устава, па сте казали, да Одбор није овлаштен, да то решава... (**Стјепан Барић**: Нека дође у Скупштину трговински уговор са Аустријом, па би то било готово за три дана. Зато што Министар не ради своје ствари, ми смо зато криви.)

Господо, кад будемо решавали о овако крупним питањима, нећемо решавати у Законодавном Одбору, него у Скупштини и зато не можемо пристати на овако велике и корективне измене у Одбору.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се пријавио господин Дрофеник. Дозволом Одбора подељујем му реч.

Јосип Дрофеник: К § 1. морам припомнити следече: Кар се тиче женске волилне правнице, морам бити в принципи проти њеј, ако се не

уведе за цело државо. В тем случају би бил за женско волилно правницо. Че па хочемо волилно правницо дати женам само в ени покрајини, в други па не, настане оправичено сум, да се то не згоди в корист женам, ампак из готових странкарских озирова; готове странке хочејо женске избарити в политичне намене.

Сицер па морам речи, да наше женске не захтевајо волилне правнице. Оне хочејо само добро господарство ин препустити волилно правницо можем. Че па уведемо женско волилно правницо, бо то велика неварност за мир в дружинах. (Уговор! посланца дра. **Госарја**: Сај се је женска волилна правница на пример на Чешкем обнесла!) Ночем дебатирати о колегом из Љубљане; речем само то, да не морем бити на нобен начин за женско волилно правницо, ако би јо имеле добити само жене в Словенији.

Даље би имел припомнити ше некај. Же попретј сем рекел, да сматрам за потребно, да се рок бивања в обчини подаљша. Енолетна доба је премало. Тисти, ки се бивали само ено лето в обчини, нимајо никакег интереса на обчинском господарству. Делавци нимајо прав, ако тожијо, да нимајо волилне правнице. Тисти делавци, ки бивајо в обчини веч него две лети, имајо интерес на обчинском господарству ин туди волилно правницо. Баш ти делавци се туди завземајо за повздно продукције. Тисти делавци па, ки мењајо своје бивалинне месец за месецем, па нимајо интереса на добрем обчинском господарству, ампак захтевајо од обчине само помоч ин со за обчине ин дружбо ле баласт.

Кончно нај оменим ше мало формалност в беседилу § 1. За беседо »живиноздравники« мора стати пред беседницо »ки« вејица.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин Барић.

Стјепан Барић: Господин Шећеров је казао, да смо ми из опозиције увек за мање, за натраг. Међутим, код те ствари овде ми смо били за напред. У оно време кад је пучка странка била у влади, ми смо донели за Словенију један изборни ред по којем су све жене добиле право гласа. Чудновато је само то, да је радикална странка пустила ту ствар и то због тога, да се при том сложила са Шећеровом и одузела женским право гласа. Сасвим је криво, кад се каже да један закон мора да буде за целу државу. Ми сада на парчад решавамо изборни закон и то за Словенију и у том нас ништа не пречи. Добићемо једно искуство и у Словенији и у другим крајевима, добићемо прилику тако, да можемо стећи искуство, кад будемо стварали закон за целу државу, да можемо то онда употребити. Ми бисмо требали то учинити за то, што су и у Хрватској имале неке жене право гласа. Искуство је показало, да је то добра ствар. Ја мислим, да не ћете бити толико реакционари па да ћете одузети оно мало слободе, коју сте признали једнако са мушкарцима у Хрватској. И ја ћу гласати против првом члану.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се није пријавио нико. Завршну реч има господин извештац.

Извештац др. **Грегор Жерјав**: Господин Боновић је приметно, да извештај не одговара свим интенцијама Одсека, пошто се ово питање женског права гласа не може решавати само за једну покрајину. Ја у том погледу испраћам, да

је било мишљење Одсека ништа не мењати у том погледу, што је принципијелно све догле док не дођемо до заједничког закона за целу државу, којег очекујемо већ за кратко време, пошто смо добили нацрт закона о аутономним областима и срезовима са изборним редом и очекујемо, да ће сада доћи и општински ред и општински изборни закон за целу државу.

Што се тиче предлога, да би се барем једном делу жена дало већ сада право гласа, ја признајем, да ови аргументи имају пуно снаге. И ми смо размишљали на све стране, како би се могло уде-сити, да би се нарочито женским, које живе од рада својих руку или које воде самостално своје кућанство, дало право гласа. Али на другој страни морамо признати, да је несимпатично повући границе између једних и других и скоро је немогуће, да се један начин рада сматра да је вреднији од другог начина рада. Тешко је казати, да је рад једне професорице, која је имала срећу да је студирала за њу пуно више вреднији и да њу пуно више оспособљава за бирачко право него рад једне сељанке или рад једне раднице, која већ дуго времена ради рукама својим. Тешко је наћи границу и ради тога није било могућно одлучити, да се женске деле на две стране. Ради тога је дошло до тога, да се брисало свим женским изборно право, а истога мишљања је Одсек, који каже, да није опортуно, да се у којој покрајини нешто мења, него да се чека на државни изборни ред, који ће коначно решити питање активног бирачког права. Ради тога молим Одбор, да одбаци предлог господина дра. Госара.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Расправа је завршена. Гласаће се о предлогу Одсека са изменама, које је господин извештач примно. Ако буде Одбор примно предлог Одсека, онда ће се гласати о изменама и то о измени господина дра Госара, да дођу све особе, затим о предлогу за измену господина посланика Дрофеника, место једног лета да дођу два лета.

Господа, која примају предлог Одсека нека изволе седети, а господа која су против предлога нека изволе дићи руке. (Резултат нејасан.) Сад ћу паредити обично гласање: господа, која су за предлог нека изволе дићи руке, а који су против предлога, нека седе. (Већина седи.)

Предлог је одбачен, има да се врати секцији.

Наставља се специјалан претрес. Молим: осподу посланике, ко има какву примедбу или предлог за измену код члана 2., 3., 4. и 5., нека изволи саопштити. (Гласови: Нема.) Пошто нема никаквих примедба, проглашујем, да су чланови 2.—5. примљени без измене. Има ли ко каквих примедба код члана 6.?

Јосип Дрофеник: Код члана 6. молим, да се прими тачка 9. Ми смо примили закон о заштити државе и ако не ћемо да тај закон буде илузоран морамо остати доследни. Зато молим, да се прими тачка 9. да они, који су били у комунистичкој партији, немају права гласа.

Јован Ђоновић: Ја мислим, да се господин Дрофеник шали, јер ја знам, да је донет један закон против комуниста. Циљ је томе закону био да их растера, а не да свије обруч око њих. Господин Дрофеник је био уз владу, која је предложила закон, он је члан њене већине. С тога, молим да се о његовом предлогу у опште не дискутује.

Јосип Дрофеник: Као што сам напоменуо у генералној дебати ја бих молио, да се унесе овде да могу бити председници општина они, који плаћају извесну суму непосредне порезе. Активно право да имају сви, а пасивно само они, који плаћају извесну суму непосредне порезе. Ту иде само за принцип, да би били општински часници само они бирачи, који плаћају индиректни порез на којег се може метнути општински прирез, јер су само такви интересовани на добром газдинству у општини.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: То не спада у овај члан, него у члан 46.

Гласаћемо, господо, о предлогу секције. Она господа, која примају предлог нека изволе седети, која су против нека изволе дићи руке. (Већина седи.) Објављујем, да је предлог секције примљен.

Има ли ко од госпоре какву примедбу пре члана 12.? (Нема.) Проглашујем, да су чланови 7.—11. примљени.

Јосип Дрофеник: Мени се чини, да је рок у члану 12. сувише кратак, јер би требао да буде бар 14 дана.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Гласаћемо о предлогу секције. Ако тај предлог не буде примљен, гласаћемо о предлогу господина Дрофеника.

Који су за то, да се предлог секције прими нека седе, а који су против нека дигну руку. (Већина седи.) Предлог секције је примљен.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има ли примедба за измену код чланова 13., 14. и 15.? (Нема.) Онда су ови чланови примљени.

Јосип Дрофеник: Овде је погрешно стављено »Претворја«, а треба да буде »Потворја«. Молим вас то исправите.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: То је штампарска погрешка и исправите се. С овим је примљен и члан 16.

Извештач др. **Грегор Жерјав**: Ја мислим, да је ово овако као што је стилизовано јасно.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Гласаће се о предлогу секције. Господа, која примају предлог нека изволе седети, а господа која су против нека изволе дићи руку. (Сви седе.) Примљено је по предлогу секције.

Прелазимо на члан 19.

Јосип Дрофеник: Код члана 19. молим, да се рок продужи на 8 дана, а не да буде 5 дана као што је предложено.

Извештач др. **Грегор Жерјав**: Што се тиче могућности, да странке кад су били кандидати брисани из листа пошто немају пасивно изборно право имају још 5 дана времена да именују друге кандидате, ја мислим, да је доста 5 дана да могу именовати друге кандидате.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Гласаће се о предлогу секције. Господа, која су за предлог нека изволе седети, а господа, која су против нека изволе дићи руку. (Сви седе.) Проглашујем, да је предлог секције примљен. Има реч господин Дрофеник.

Јосип Дрофеник: Исте примедбе имам да учиним код члана 20., које сам учинио код члана 19., а то је да буде односни рок 9 дана место 5 дана. То је потребно нарочито за удаљеније пределе. То је могуће, ако се тражи за Љубљану али за Џеље и Марибор није могуће.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Рок у § 20. логичка је последица рока у § 19. Тај се рок броји од дана саопштења, кад заступник листе добије обавештење, да треба поунити листу, он има 5 дана рока да поднесе другу листу.

Јосип Дрофеник: То се тиче сеоских општина. Како може да стигне одговор покрајинске власти? Ја молим, да се јасније каже и да водите рачуна о томе.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Листа се предаје код котарског поглаварства. Ово је котарско поглаварство од општине најдаље три сата далеко пешке. Ја мислим, да у целој Словенији нема случаја, да је једна општина даља од 4 сата. Ја не видим, да би 5 дана било мало.

Јосип Дрофеник: Па молим вас има и 12 сати удаљених. И ја зато не видим, да би били довољни 5 дана. Молим вас да се јасније каже како се то има практицирати.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Ја пристајем на предлог господина Дрофеника, да усвојимо рок од 8 дана.

Јосип Дрофеник: Ја молим, да што важи за рекламације да то важи и за предане приметбе.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Молим, да господин известилац прочита како ће гласати члан 20.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Онда би чл. 19. и 20. гласили овако, како су стилizовани али би требало додати један нов став код оба члана, који гласи: да се овај рок предаје листе има разумети тако, да мора бити листа предана у том року котарском поглаварству или онај дан на општини.

Павле Анђелић: То се само по себи разуме.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Гласаће се о предлогу секције са овим додатком: она господа, која примају члан 20. са овим додатком нека изволе седети, а она господа, која су против нека дигну руку. (Сви седе.) Објављујем, да је члан 20. примљен са овим додатком.

Од члана 21. до члана 23. нема никаквога предлога. Оглашујем, да су ови чланови примљени. Код члана 24. има реч господин Дрофеник.

Јосип Дрофеник: Код члана 24. у првом ставу говори се о бирачким локалитима. Ја предлагем код овога члана овај мали додатак: да ни у ком случају бирачко место не може бити у гостионици.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Ја примам овај додатак господина Дрофеника, да ни у ком случају биралитете не може бити у гостионици.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин Дрофеник код члана 25.

Јосип Дрофеник: Предлажем, да се код овог члана 25. реч »вестно (савесно)« замени са речју »законито«. Даље предлагем, да се уместо речи да се »скрби« за то каже да председник бирачког одбора одговара за то. Даље да после речи да се у дворани одржава ред дода и законитост.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Примам ове предлоге господина Дрофеника код члана 25.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Прима ли Законодавни Одбор члан 25. са овим допунама? (Прима.) Код кога члана господине посланиче имате предлог?

Јосип Дрофеник: Код члана 36.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Пошто, господо, од члана 26.—36. нема никаквог предлога за измену, проглашавам, да су ти чланови примљени по предлогу секције.

Код члана 36. такођер нема предлога за измену, то проглашавам, да је и члан 36. примљен.

Код члана 37. затражио је реч др. **Андреј Госар**.

Др. **Андреј Госар**: Господ порочевалец је к § 1. припомнил, да би било логично, да имају женске, ако се јим да волилна праваца, волилно правоце све, не па само женске з готово квалификацијо. Тода он се ни могл стрижати с тозадевним предлогом, кер би в конкретнем случају в Словенији ена странка — Словенска људска странка, каког правијо — придобила превеч гласов. Исти порочевалец па дела в § 37. изјемо од епловнега правила пропорца, да се намреч врши разделитер мандатов по пропорцу, ампак захтева изјемо за места з ластним штатутот ин за обчине, ки имају над 10.000 пребивалцев. Така обчина је в Словенији само ена: Трбовље. Од те изјеме би имела добичек само демократска странка. Демократски странки гре тукај за Љубљано.

Порочевалец др. **Грегор Жерјав**: Сај приде тукај в поштев туди Марибор, Цеље, Птуј.

Др. **Андреј Госар**: Тода вам не гре за Марибор, Птуј али Цеље, ампак само Љубљано.

Аргумент, ки се наваја в порочилу за то изјемо, је так, да не доказује, ин сицер из следечих разлогов.

Првич се в обчинах гре в први врети за господарска вирашања, не на за политична вирашања. Чисто политичних вирашањ приде в обчинском свету прав мало на разговор. Ин баш ради тега, кер се разправља в обчинских одборих скоро изкључно о господарских вирашањих, је важно ин потребно, да се нотри застопане все политичне странке по пропорцу, да контролирајо господарско з обчинским иметјем.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Дозволите ми господине посланиче, ја сам слободан упозорити Вас, да је питање које расправљате нормирано у члану 34.

Др. **Андреј Госар**: Не, не, господине Председниче него код члана 37.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Код 34. господине посланиче.

Др. **Андреј Госар**: Онда је извештај погрешан, требало би да се извештај поправи, јер се ја држим извештаја.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Онда ја жалим, господине посланиче...

Стјепан Барић: Онда је то намерно направљено.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Ви, господине Барићу, немате право да сумњичите, јер сам ја питао код свакога члана.

Господине посланиче, расправља се о законском предлогу, који је саопштен свој господи посланицима и који се налази у рукама и господине посланика Госара.

Др. **Андреј Госар**: Господине председниче, господин известилац је дошао код мене и питао ме код којих чланова имам примедба. Ја сам казао код члана 37., у коме се говори о пропорцији. Онда је господин известилац требао да ме упозори на то, да је то погрешка у Извештају.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Није погрешка ни једно ни друго. Ствар је у овоме. Извештај је израђен на темељу старих параграфа из којих је нешто испуштено, а неки су дошли на крају. И тако је у Извештају збиља назначено, да се ова измена тиче § 37., а ја мислим, да је јасно да ми морамо уважити мишљење господина Госара. То је само нова исправљена нумерација чланова. Господин Госар је у потпуном праву и он је ни бона фиде.

Др. Андреј Госар: Онда ја молим господина председника, да исправи ранији објављени резултат гласања.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Пошто видим из ових изјава, да је било неспоразума о ономе, шта је био предмет гласања, то морам исправити енуцијацију закључка о резултату гласања, да су примљени чланови од 26. до 33. и сад се расправља о члану 34.

Има реч господин Госар.

Др. Андреј Госар: Говорил сам о разлогих, ки нај би говорили за то изјемо. Рекел сам, да баш је в вечјих местих ни в великих обчинах зело важно, да имају все странке в поглед в господарство в обчиским иметјем. Кајти 90% всех вирашањ, ки се обравнавају в обчиском одбору, је господарскога значаја, квечјему социално-политичнега значаја. Ни баш в тех случајих лако содељујеју в одбору все странке, кер се лако досеже споразум в всех важних вирашањих.

Ни ше еи разлог је, ки говори одлучно проти теј изјеме. В местих ни великих обчинах имамо намреч бољ интеллигентно обчисство. Кер со људје в таких крајних сплношн бољ интеллигентни, морамо сматрати, да се бодо лакје здинили в важних господарских вирашањих него в селских обчинах, кјер играју моробити политичне страсти главно влого. Предлагана изпремемба је јако слабо изиричевало за интеллигенцо волицев в местих ни вечјих обчинах. Че би се та изјема смела ни морала направити, би јо било треба направити преј в селских обчинах него в местих.

Полег тега на морам кончно зопет опозорити на дејство, да гре на подлаги статистике о задњих обчиских волитвах в Словенији очивидно само за то, да се реши Љубљана за демократско странко. Ко је пришло порочило о намераваии изјеме в Љубљано, је било полно довитиов баш ради тега, кер је била тенденца те изпремембе тако јасна, да јо је морал всакдо видети.

Зато предлагам, да се та изпремемба чрта ни да остане при старем начрту, тако да веља пропорц не само за селске обчисне, ампак туди за места, кер говори већ разлогов за пропорц в местих него за пропорц в селских обчинах.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин др. Дулибић.

Др. Анте Дулибић: Ја морам само са нар речи да подупрем ово што је казао господин Госар. Ја не знам, да ли сва господа чланови Законодавног Одбора знају баш сасвим тачно о њему се ради. Овде је укицута пропорција и на извештачен начин хоће да се домогне, да једна странка дође до већине и ако је нема. Овде се каже: Ако има четири до пет кандидатских листа, онда она листа, која има релативну већину, добија половину чланова општинског заступства, а она друга половина чланова да ће се бирати по пропорцији.

то јест између свих странака. То је тако патрљачки, да тога, мислим, нема нигде у свету. Помислите да има четири странке, које држе неко равновесје и једна има пар гласова више, и онда она странка, која сачињава једну четвртину целога пучанства, она добија половину чланова, а друга половина дели се по пропорцији не само на остале странке, него укључив и ову странку, која је добила половину чланова. То је, господо, једна монструозност, која је и неразборита и неродољубива. Добро је рекао господин Госар: да се је можда за села и могло тако учинити због тога, што је тамо свет непросвећен и могло би се можда рећи: треба створити у општини реда на који било начин. Али, господо, у градовима, где је сама интеллигенција, то не би смело бити ни на који начин. Ја вам обраћам пажњу и на моралну страну. И влада, која предлаже овај закон и ми који га стварамо, морамо нешто држати и до моралне стране. Ако су ту четири до пет странака и свака је добила један део у општинском заступству, а ниједна нема већине, онда последица тога мора да буде, да ће се ти људи бар лиз две до три странке, ако у истини љубе свој град и своју домовину, сложити, па ће заједнички радити. Нигде се није догодило, да су људи такви дивљаци, да нису могли доћи до тога компромиса. А тај је компромис најбоља гаранција за добру управу. А друго је, господо, и питање реда, питање мира и поверења. Ако се ово овако прими, као што влада предлаже, ви ћете имати такво једно општинско заступство, за којим стоји један до два гласа више од четвртине целога пучанства, а три четвртине пучанства биће против те управе. Како ћете онда створити добар ред и задовољство у појединим општинама и у народу? Немојте то допустити. Ако то допустите, онда ћете, особито у градовима, где је велика маса народа, створити само незадовољство и та општинска управа, изабрана на тако вештачки начин, неће се моћи дуго одржати и ви онда не ћете постићи оно што мислите постићи: да ћете створити општинске управе, које ће моћи да управљају. Оне неће моћи да управљају. Стога вас, господо, молим, да не правите такве изнимке.

Известилац др. **Грегор Жерјав**: Пре се мислило стаино, да је пропорц један идеал изборног система; али фактички се данас свуда показало, да и пропорц има својих слабих страна. Проблем пропорца је у свима државама актуелан, и од тога проблема зависи и сам парламентаризам; јер и парламенти, који су распарчани на све могуће мале странке, не могу радити. Стога ја мислим, да је криза парламентаризма у вези са питањем пропорца. Није пропорц сам по себи један апсолутан идеал, него треба доћи до ревизије тога пропорца. Помислите на то, да свуда треба тражити могућности да се ради, а радити могу само хомогене већине, а не коалиције, које се стварају од дана до дана. Нарочито се то види у великим градовима, а и у свима државама појављује се исти проблем, пошто су политичке противности у градовима пуно интензивније него на селу. Наша браћа Србијанци, који су стари практичари у демократизму, то им ми из прека морамо признати, они су се бавили овим проблемом више година и дошли су до излаза, који је једини могућ. Најпре су имали пропорцију, која је довела до великих политичких борби, па су онда тек дошли до избор-